

Красноштан Ігор

доцент кафедри біології
та методики її викладання

Уманський державний
педагогічний університет
імені Павла Тичини

Пащенко Майя

доцент кафедри виховних технологій
та педагогічної майстерності

Уманський державний
педагогічний університет
імені Павла Тичини

ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ЗАСТОСУВАННЯ МОДУЛЬНО-РОЗВИВАЛЬНОЇ СИСТЕМИ НАВЧАННЯ В ПРОЦЕСІ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ

У статті розкриваються педагогічні умови застосування модульно-розвивальної системи навчання. Модульне навчання, як ніяке інше, підходить на роль концептуально-технологічної основи реформування не окремих аспектів, а всієї освітньої діяльності в межах навчального закладу.

Ключові слова: модульно-розвивальна система, модульна технологія організації навчально-виховного процесу, самореалізація особистості.

В статье раскрываются педагогические условия применения модульно-развивающей системы обучения. Модульное обучение, как никакое другое, подходит на роль концептуально-технологической основы реформирования не только отдельных аспектов, а и всей образовательной деятельности учебного заведения.

Ключевые слова: модульно-развивающая система, модульная технология организации учебно-воспитательного процесса, самореализация личности.

Clearing up the role of the modul-developing education in harmony with personal relations between teacher and pupils one every level of the modul-developing process.

Key words: modul-developing education, modul-developing process, personal relations.

Потреба входження України до Європейського соціально-культурного простору спричинює підготовку і проведення реформаторських дій, які б забезпечили оптимальний напрям трансформації національної системи освіти. Інтегральним чинником галузевого реформування є модульно-розвивальна експериментальна система як інноваційна освітня модель. За модульно-розвивального навчання відбувається гармонійне поєднання навчальних, виховних та освітніх завдань. Аналіз світового досвіду в галузі педагогічних технологій доводить, що модульно-розвивальне навчання забезпечує особистісно орієнтоване навчання майбутніх вчителів та вирішує завдання, висунуті перед педагогічною практикою: побудова ефективного змісту навчання соціальних педагогів, забезпечення можливості його гнучкості; індивідуалізація змісту навчання і педагогічного впливу на студентів; формування у студентів знань і розвиток на їх ґрунті умінь і навичок практичної діяльності педагога; активізація навчання студентів, забезпечення їх самостійності; максимальна реалізація творчого потенціалу майбутнього педагога.

Перехід від традиційного до модульного навчання вимагає від викладачів нової організації управління активною пізнавальною діяльністю студентів та побудови паритетної взаємодії між ними. Змінюється співвідношення інформаційних, контрольних-коректуючих та консультативних функцій роботи в співробітництві з іншими викладачами для досягнення загального результату підготовки спеціалістів. Складність полягає в тому, що викладачі повинні уникнути стереотипу освітньої діяльності і на основі нового осмислення розробляють модульну технологію навчальних програм та методичних рекомендацій.

Питання проектування, організації та реалізації модульного навчання на основі специфічних принципів, викликали інтерес вчених-дослідників (В. Кавалаяускас, Ш. Хянгдонг, Т.І. Шамова). Суттєвий вклад в розробку теоретичних основ такої підготовки висвітлено в роботах, де розглядаються термінологічні поняття педагогічної технології модульного навчання (П.Я. Юцявичене). За кордоном термін «модуль» застосовується не тільки в техніці, будівництві, а й у галузі державного управління та соціального життя – медицини, освіти, культури. Найповніше визначення змісту категорії «модуль» – полягає у поєднанні пізнавальних можливостей діяльності людини – функціонування, розвитку, управління та в спроможності саморозвиватися і

самовдосконалюватися.

Категорія «розвиток» уособлює процес незворотних якісних змін у предметі чи явищі, який спричиняє виникнення нових характеристик у його функціонуванні. Центром модульно-розвивальної системи є психосоціальний розвиток особистості викладача та студента. В межах модульного навчання та виховання відкриваються можливості для формування системи цінностей, моделі мотивації та поведінки особистості. Модульна система освіти не просто готує молоде покоління до життя – вона визначає мотиви його діяльності. Глибоке знання свого предмету, правильне використання методики викладання, вміння створювати сприятливу робочу обстановку в студентському колективі – необхідна вимога до викладача вищої школи. Студентам імпонує викладач, який володіє глибокими всебічними знаннями як у вузькій галузі науки, так і в різних галузях наукових знань.

Шаблонна, трафаретна форма занять не може пробудити думку в студентів. Викладач, який у своїй роботі обрав певний трафарет занять: одноманітний початок його і опитування студентів, шаблонне пояснювання нового матеріалу, використання однотипних питань, тощо, не може викликати інтерес до тієї галузі знань, основи якої він викладає. І навпаки, викладач, який творчо обмірковує кожне заняття з використанням різних форм, методів і прийомів організації учбової діяльності, здатний розвинути стійкий інтерес до знань і процесу їх отримання.

Вихідною умовою впровадження модульно-розвивальної системи в підготовці педагога є наявність професійного технолога, а в ситуації фундаментального експерименту – кваліфікованого дослідника. Педагогічний колектив Уманського державного педагогічного університету уже сьогодні має змогу на рівні передового досвіду втілювати окремі організаційні і методичні нововведення цієї системи. Таким чином, викристалізуються досить чіткі підстави визначення значущості модульно-розвивальної системи навчання та виховання в рамках оновлення національної освіти:

По-перше, вона накреслює шлях розвитку освіти, дає змогу систематизувати і упорядкувати процес новаторства, задає основні цілі та параметри розвитку.

По-друге, створює технологічний фундамент зміни парадигми сучасної освіти, виступає основною формою нових загально-філософських і педагогічних теорій.

По-третє, допомагає вищій школі виконувати роль основного навчально-виховного інституту інформаційного суспільства, здійснюючи соціокультурну

переорієнтацію її діяльності.

По-четверте, на її основі можливе формування у майбутніх педагогів системи цінностей.

Модульне навчання, як ніяке інше, підходить на роль концептуально-технологічної основи реформування не окремих аспектів, а всієї освітньої діяльності в межах навчального закладу. Саме внаслідок своєї технологічності система модульно-розвивального навчання на сьогодні практично не має конкурентів як основа новаторського експериментування.

Модульно-розвивальна система навчання дозволяє посилити мотивацію навчання шляхом стимулювання активної, планомірної, систематичної роботи студентів, створення умов для прояву їх особистостей, підвищення об'єктивності оцінки підсумків їх навчальної діяльності. Вона більш мобільна і ефективна, так як дозволяє використовувати єдиний банк навчальних елементів і створювати цільові курси на замовлення, що особливо важливо для підготовки спеціалістів з відповідною компетенцією та адаптації їх до умов ринку праці.

Складність модульно-розвивальної системи полягає в інноваційній багатоваріантності психолого-мистецьких технологій, що забезпечують домінування: культурнотворчої функції освіти над пізнавально-інформаційною; інтенсивної розвивальної взаємодії викладача та студентів у навчанні над екстенсивно-формулювальною, адміністративною; психолого-педагогічного змісту освітньої діяльності над навчально-предметним змістом; сценарних технік ведення навчального заняття над раціоналістичними моделями і схемами організації навчально-виховного процесу.

Модульно-розвивальна система має якісно відмінне від традиційної програмно-засобове забезпечення навчально-виховного процесу, планами і навчальними програмами, підручниками і посібниками та передбачає створення граф-схеми навчальних курсів, наукових проектів змістовного модуля, навчальних сценаріїв модульних занять, розвивальних підручників. Це забезпечення є інноваційним, оскільки розкриває поєднання психолого-педагогічного і навчально-предметного змістів соціально-предметного досвіду. Модульно-розвивальна система теоретично і технологічно розв'язує проблему внутрішньої вмотивованості навчально-освітньої діяльності викладача і студента, вимагає від них максимальної пізнавальної пошукової активності і самостійності особистості. Впровадження модульно-розвивальної системи передбачає перехід педагогічного колективу до нової організаційно-управлінської моделі життєдіяльності вищої школи, перевагами якої є- єдність

освітніх і науково-методичних підрозділів, що діють в системі; оптимальний за психофізіологічними і соціально-педагогічними критеріями розклад навчальних занять; стратегічно і тактично має місце управління його розвитком; домінуванням самоуправлінських процесів у педагогічному колективі, можливістю вибору предметів.

Основою паритетної освітньої діяльності викладача й студента є їхня взаємодія, яка спочатку проектується, а потім реалізується за допомогою набору інноваційних психомистецьких технологій. Прискорений культурний розвиток особистості за нової освітньої системи забезпечується тим, що педагог і студент вчаться професійно працювати з психолого-педагогічним, освітнім і методичним різновидами змісту навчання.

Основна перевага модульної системи навчання пов'язана з можливістю інтенсифікувати процес професійного навчання в цілому, підвищити його гнучкість та ефективність. Особливість модульної системи професійного навчання полягає в тому, що вона дає змогу пристосуватись до реального попиту на працівників певного профілю компетенції, а не лише пропонувати вже існуючі види та програми навчання. Впровадження модульно-розвивальної системи передбачає відповідну професійну, методологічну і психологічну підготовку вчителя, та створення умов співпраці науковців і практиків.

Відмінність модульно-розвивальної системи від традиційної полягає в тому, що вона ґрунтується не на теорії викладацької діяльності викладача, а на теорії його освітньої діяльності. Він має працювати з трьома різновидами її змісту: психолого-педагогічним, навчально-предметним, методично-засобовим. Причому перший є критерійно визначальним. А це означає, що без позитивного емоційного настрою на педагогічну взаємодію, без сформованої у студентів внутрішньої мотивації оволодіти культурними надбаннями нації і людства, соціального комфорту і внутрішньої самоорганізуючої свободи викладача і студентів неможливе залучення обох учасників навчання до створення й поширення соціально-культурного досвіду в сукупності наукових знань, морально-естетичних норм і духовно-естетичних цінностей. Навчання, що має такі якості, і є розвивальним, воно стимулює процеси психосоціального зростання особистості. Проте досягти зазначеної педагогічної досконалості може викладач, який пройшов спеціальну програму підготовки і став професійним освітнім психологом.

Педагогічні колективи мають змогу подолати принаймні три початкових етапи впровадження модульно-розвивальної системи: перейти на модульну технологію організації навчально-виховного процесу (розклад занять, графіки

модульних занять з окремих навчальних курсів); спланувати вивчення навчальних курсів за допомогою пропонованих системою граф-схем; створити окремі компоненти програмно-методичного забезпечення – розвивальні міні-підручники, навчальні сценарії, освітні програми самореалізації особистості.

Складність модульно-розвивальної системи полягає в інноваційній багатоваріантності психолого-мистецьких технологій, що в сукупності забезпечують домінування культуротворчої функції освіти над пізнавально-інформаційною; інтенсивної розвивальної взаємодії вчителя і учня у навчанні над екстенсивно-формуальною, адміністративною; психолого-педагогічного змісту освітньої діяльності над навчально-предметним змістом; сценарних технік введення навчального заняття на раціоналістичними моделями і схемами організації навчально-виховного процесу; об'єктивних і, зокрема, критеріально зорієнтованих, показників психосоціального зростання особистості над суб'єктивними, споглядальними й процедурно невизначеними.

Модульно-розвивальна система навчання потребує значної перебудови не тільки викладача, а й студента. Викладач повинен не лише турбуватися про реалізацію соціального потенціалу студентів, а й конструювати перебіг психологічної організації їхнього внутрішнього світу. Тому навчання треба розпочинати зі створення ситуації вибору, ситуацій критичних, спонукаючи до пошуку шляхів і засобів, створення кульмінації радості успіху.

Провівши аналіз традиційної системи навчання, ми прийшли до висновку, що її основні недоліки полягають у наступному: студенти переважну частину навчального часу витрачають на лекції, під час яких переважають пасивні форми роботи, вони мало читають спеціальну літературу, не мають достатніх навичок говорити, більшу частину навчального часу вони слухають. Крім того, система контролю, яка склалася, не має зворотного зв'язку, недостатня робота з теоретичним матеріалом в аудиторіях та негнучкий розподіл лекцій та практичних занять. Таким чином традиційна система навчання носить екстенсивний характер, при якому активна, творча робота належить викладачу, а студент є пасивним суб'єктом.

Модульна технологія включає комплекс методичного забезпечення, яке містить модульну програму, комплект навчаючих модулів, тестів, методичних посібників по проведенню ділових ігор, тренінгів тощо. Ділові ігри мають гнучкий варіативний характер, дозволяють вибрати вихідні дані при включенні студентів в організацію та реалізацію процесу модульного навчання. У грі моделюється діяльність соціального педагога в організації та реалізації навчального процесу в умовах модульного навчання. Впровадження

модульного навчання в практику підготовки спеціалістів передбачає: дієву, програмно-методичну підготовку, розробку системи контролю, проектування навчального середовища, підготовку індивідуальних програм та документації.

Передбачений покроковий взаємоконтроль результатів навчання. Вихідний контроль здійснює тестування, творчі, курсові та дипломні роботи. На основі результатів контролю здійснюється своєчасна корекція навчальної діяльності студентів. Модульні програми використовуються для індивідуалізації змісту навчання соціальних педагогів. Студенти самостійно вивчають зміст навчальних модулів, розкривають теоретичні основи модульного навчання, проходять тестування, послідовно виконують кожний модуль. Викладач виконує коректуючу функцію на основі рейтингової системи контролю знань.

Аналіз результатів навчальної діяльності студентів дозволив констатувати факт зростання потреби в засвоєнні технології модульного навчання. Тому необхідно вести підготовку студентів за модульно-рейтинговою системою навчання, яка дисциплінує учасників навчальної діяльності, мобілізує резерви особистості, ініціює особистість до систематичного поглиблення знань та розширення інформаційного простору.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Фурман А.В. Модульно-розвивальна система. //Освіта : Спецвипуск – 1996. – 10 січня – С. 2–6.
2. Юцявичене П.А. Теория и практика модульного обучения. – Каунас : Швиеса, 1989.